

Kan man lære historie af en TV-julekalender?

Historien har for alvor gjort sit indtog og bidt sig fast i vores årlige julekalendere som fortælleform. Især julekalenderen "Tidsrejsen" formår at vække historien til live som en bro mellem fortid, nutid og fremtid som illustration på, hvordan vores handlinger er med til at forme vores fremtid.

Forfatter: [Peter Yding Brunbech](#)

Foto: [Colourbox.com](#)

For alle børn, og for en hel del voksne, er december måned også TV-julekalendermåned, og mange familier må lægge stramme eftermiddags- og aftenplaner, så de mange forskellige tilbud kan forenes med lektielæsning mv. Det er dog ofte det hele værd, da der bliver lavet mange gode og også meget forskelligartede julekalendere.

Trods forskelligheden af de mange børnejulekalendere er der naturligvis ting, der skal være

på plads. Der skal være nisser, julemand og julehygge, og der skal naturligvis være en trussel mod julen, der langsomt kan vokse i omfang og kompleksitet, indtil den så kulminerer omkring d. 18.-21. december. Herefter kan den så finde sin løsning omkring 22.-23. december, så selve den 24. kan afsættes til feel-good-stemning på speed, på en dag hvor de fleste alligevel har så mange andre ting de skal forholde sig til.

Historiefortællingen rykker ind i vores julekalender

En af de ting, der efterhånden har udviklet sig til en fast tradition, er, at der også skal være noget 'historie', og allerhelst noget hyggelig danmarkshistorie af den ufarlige slags.

Julekalenderenes sammenknytning af julehygge og historie synes i dag helt naturlig, men det er dog et relativt nyt fænomen. Frem til midten af 1990'erne var der ikke meget historie i TV-julekalendere, der i stedet enten var rækker af eventyrfortællinger med legetøj, nisser og deslige, eller fornøjeligt socialrealistisk teater med og uden dukker i "Jullerup Færgeby", "Vinterbyøster" eller på "Torvet".

"Jul i Gammelby" fra 1979 var et tidligt forsøg med at putte historie ind i julekalenderne, men ellers skete gennembruddet først i 1994-95, hvor TV2 lancerede sin Pyrus-serie med nisserier på Rigsarkivet, der for mange vel opfattes som selve stedet 'hvor historien ligger', og hvor man kan gå hen, når man skal slå op i den – hvilket de da også flittigt gør i serien. De samme to år genudsendte DR først "Jul i Gammelby", og herefter "Hallo, det er Jul!", der var en fortsættelse placeret i starten af 1900-tallet.

Herefter gik det derudaf med historien i de nyproducerede kalendere fra DR og TV2. TV2 byggede videre på Pyrus-succesen, mens DR i 2000 fejrede Kronborgs udnævnelse til verdenskulturarv med julekalenderen "Kronborg", der satte nye standarder for, hvor mange forskellige historiske referencer, der kan kastes ind i 24 afsnit. Her var både Christian 4., adelige svenske 1700-talsnisser, Holger Danske, Hamlet, Romeo og Julie mm. Og naturligvis onde kræfter, der ønskede at sælge kulturarven til svenskerne!

Nu var den nye trend for alvor skudt i gang, og DR sendte Fleming Jensen og Nissebanden ud i et kulturelt generobringsstogt mod gamle danske kolonier som Grønland og De vestindiske øer. I TV2's researchteam fandt man ud af, at julen var baseret på en kristen tradition og lancerede derfor i 2003 "Jesus og Josefine", der tog os med tilbage til det historiske Nazareth. Måske som en modvægt hertil lod man i 2005 de nordiske guder få deres egen julekalender med "Jul i Valhal".

På DR holdt man sig mere traditionelt til historiekanonien, da man kastede sig over Københavns grundlægger Absalon i "Absalons Hemmelighed fra 2006". Herefter var det så Grundtvigs tur, da han blev oversat til julekalendersk med "Pagten" i 2009. TV2 svarede igen med "Ludvig og Julemanden i 2011", hvor Lars Hjortshøjs julemand drager til Børgholm Kolster og afdækker en masse historie herfra, mens han kæmper med den onde biskop Stygge Krumpen. Modellen med at bruge en julekalender som platform for markedsføring af lokale kulturinstitutioner blev yderligere forfinet i 2013, hvor Lars Hjortshøj med lokal medfinansiering drog videre til Aalborg og omegn for at afdække mere lokalhistorie i "Tvillingerne og Julemanden".

Lærer vi så historie?

Tæller man alle de mange genudsendelser med kan man se, at det 'historiske' er blevet et helt fast indslag i de store julekalenderproduktioner. Det virker også ofte godt, og det giver dybde til de mange fornøjelige tosserier. Samtidig kan man i produktionerne trække på den kulturelle kapital, der ligger i historien, og som vinder genkendelse hos mange, også selvom de måske ikke havde den store viden om Absalon eller Børglum Kloster på forhånd.

Men lærer børn og unge så noget af det massive historiske julebombardement? Det gør de jo uden tvivl til en vis grad, også selvom julekalenderne jo først og fremmest er underholdning og ikke undervisning. Om ikke andet får de i hvert fald præsenteret navnene på en række personer og steder, som de fleste af os vil mene hører til vores fælles historie. De får også sat ansigter på historiske personer, selvom disse personer ofte er iklædt knapt så historisk korrekte nissehuer og også har det med at bryde ud i sang lidt oftere, end de nok gjorde i virkeligheden. Så selvfølgelig lærer vi og børnene noget om historien, og om ikke andet bidrager julekalenderne til at understøtte en opfattelse af, at vi har en fælles historie, der indeholder bestemte personer, begivenheder og steder.

Dog er det måske de lidt overraskende steder, hvor vi lærer mest om fortiden og dens betydning for vores nutid og fremtid. Vi kan fx se på de to hovedjulekalendere, der kører i år på de to hovedkanaler. Af DR's "Tidsrejsen", og TV2's "Alle Tiders Julemand", ser det ved første øjekast ud til, at der er meget mere historie hos Pyrus og vennerne i Rigsarkivet på TV2. Faktisk må man jo sige, at det er noget af en formidlingsbedrift, at kunne bygge hele fire forskellige Pyrus-julekalendere op om, at en arkivar skal skrive en historisk rapport. Men trods dens underholdningsværdi er "Alle Tiders Julemand" også repræsentant for et meget traditionelt syn på, hvad det vil sige at 'lære noget om historie'. Historien, med stort H, er noget, som findes dybt nede i gamle støvede bøger som elskværdige gamle mænd læser op af for unge mennesker, der hellere vil pjatte rundt og lave sjov. Historiske personer kan vækkes til live kortvarigt, så de kan redegøre for deres lille plads i den store fortælling, og kan så pakkes ned igen, så vi kan komme videre. Fortiden er død og færdig og skal nu blot genfortælles, så vi kender den. Men den har ikke andet at sige os, end at den var engang.

"Tidsrejsen" tager historien i hånden fra fortid til fremtid

Helt anderledes er det med "Tidsrejsen", der ikke, som så mange andre julekalendere, er formet som en traditionel historietime. Her rejser hovedpersonerne frejdigt frem og tilbage i tidsspændet 1984-2014-2044, og selvom tidsrejser også er et element i andre julekalendere, bliver det hos fx Pyrus blot brugt som en art udvidet historiebog. I "Tidsrejsen" derimod, illustrerer tidsrejserne netop den sammenhæng mellem fortid, nutid og fremtid, som er noget helt centralt i vores forståelse af historie. Hovedpersonen Sofie gør sig selv til aktiv medskabere af historien, når hun prøver at ændre den, og understreger netop herved aktivt, at både nutid og fremtid er et produkt af fortiden, og at andre hændelsesforløb og begivenheder kunne have produceret andre nutider og fremtider. Herved bliver Sofie også en meget mere overbevisende illustration af, at vi alle er et resultat af vores fortid, end når rigsarkivar Bertramsen læser højt fra gulnede dokumenter.

Tidsrejsens illustration af historiens betydning styrkes også yderligere af, at den beskæftiger sig med den umiddelbare fortid, hvor vi kan se sammenhænge illustreret. Min 8-årige

datter spurgte overrasket, hvordan det kunne være, at husene i 1984 lignede dem i 2014, og lærte bare ved denne simple refleksion mere end ved at høre på mange belærende ord om, hvordan tingene gik for sig, i 1700-hvidkål. Lad så gå, at vi jo ikke alle gik rundt med Moon Boots, Walkman og Ghattoblaster hele tiden i 80'erne, som man lidt får indtryk af. Men Tidsrejsen understøtter naturligt en samtale om før og nu mellem børnene og deres forældre. Og det er en samtale, som de fleste voksne med garanti føler sig mere hjemme i, end hvis de skulle redegøre for, hvem Absalon eller Grundtvig var.

Tidsrejsen er således et dejligt afbræk med den lidt traditionelle omgang med historien, som mange julekalendere anlægger. Og selvom jeg ikke vil dømmе om, hvor man er bedst underholdt, vil jeg vove den påstand, at man lærer mere om historie ved at kigge med på DR 19.30 til 20.00 end på TV2 20.00 til 20.30.

God Jul,

Peter Yding Brunbech